

M. ir K. Petrauskų lietuvių muzikos muziejaus rinkiniai: iš kompozitoriaus Juozo Gruodžio korespondencijos

Kristina MIKULIČIŪTĖ-VAITKŪNIENĖ

Šių metų pabaigoje minėsime žymaus lietuvių kompozitoriaus, pedagogo, dirigento Juozo Gruodžio 125-ąsias gimimo metines. Jo kūrinių meninė vertė ir originalumas iškėlė jį į ryškiausių XX a. 1-osios pusės lietuvių kompozitorių gretas. Savita, novatoriška folkloro traktavimu, profesionali jo kūryba turėjo didelės įtakos vėlesnėms kompozitorių kartoms. Formuojant lietuvių profesionaliosios muzikos pagrindus, labai reikšminga buvo ir J. Gruodžio pedagoginė bei visuomeninė muzikinė veikla.

Juozo Gruodžio memorialinis muziejus įsteigtas 1974 m. kaip Kipro Petrausko memorialinio muziejaus (nuo 1994 m. M. ir K. Petrauskų lietuvių muzikos muziejus) padalinys. Kompozitoriaus žmona Stasė Petrauskaitė-Gruodienė perdavė muziejui J. Gruodžio dokumentus, rankraščius, laiškus, nuotraukas ir kitas relikvijas. Skaitytojams siūlome fragmentus iš J. Gruodžio korespondencijos – tai atvirlaiškiei, J. Gruodžiui rašyti žymių kultūros veikėjų. Juose atsiskleidžia charakteringos detalės apie istorines asmenybes ir jų gyventą laikmetį, iškyla ir paties J. Gruodžio įvairios gyvenimo aplinkybės. Ši korespondencija liudija, kad J. Gruodis mokėjo palaikyti šiltus santykius su žmonėmis, buvo jų aukštai vertinamas, gerbiamas ir mylimas. Atvirlaiškiei skelbiami pirmą kartą. Jų kalba netaisyta. Datos, kurios nustatytos pagal pašto antspaudus, pateikiamos skliausteliuose. Atvirlaiškių pabaigoje nurodomas eksponato inventoris numeris.

Juozas Gruodis Palangoje apie 1934–1935 m.

Juozas Gruodis – Leipigo konservatorijos studentas 1922–1923 m.

COLLECTIONS OF M. IR K. PETRAUSKAI LITHUANIAN MUSIC MUSEUM: THE CORRESPONDENCE OF THE COMPOSER JUOZAS GRUODIS

Kristina MIKULIČIŪTĖ-VAITKŪNIENĖ

In the end 2009, Lithuania will mark the 125th birth anniversary of the outstanding Lithuanian composer, pedagogue and conductor Juozas Gruodis. The rich artistic value and uniqueness of his works put the composer among the most prominent Lithuanian composers of the first half of the 20th century. Original, innovative interpretation of folklore and professional works of J. Gruodis made a significant impact on the later generations of composers. No less important was J. Gruodis' pedagogical and social-musical activities in developing the fundamentals of the Lithuanian professional music.

The author of the article who works at J. Gruodis Memorial Museum presents to the readers the extracts from J. Gruodis' correspondence which together with other composer's belongings was handed over to the museum by the composer's wife Stasė Petrauskaitė-Gruodienė. The correspondence includes postcards written by famous men of culture to J. Gruodis. They characteristically describe the historic personalities and the time they lived, life aspects of J. Gruodis himself. The correspondence testifies that J. Gruodis had very close and warm contacts with various people, was respected and loved. The postcards will be shown to public for the first time.

Stasė Petrauskaitė-Gruodienė¹

Vokietijon
Leipzig – Stötteritz
Lochmannstr. 2 IV
Herrn Joseph Gruodis

„Ugniaspalvės aguonėlės tik liepsnojas tik liepsnojas!..“ Ar Tau neprisimena kelionė per Bulgariją, kur pakely buvo daug daug aguonų? O dabar jos man primins Tavo romansą.

Tuoj rašysiu Tau ir laišką. Norisi su Tavimi pasikalbėti. Miego norisi, anksti kėliau 4 val., bet kas tai man reiškia. Kodėl Tu man kartais neatsiunti iš Leipzigo paveikslų.

Lig greito pasimatymo. Tuoj rašysiu laišką.

Tavo Stas

1 / II 22 m.

PMMGEK – 3661

Juozas Karosas²

Leipzig – Stötteritz
Lochmannstr. 2 IV
Herrn J. Gruodis

Mielas Juozai! Sveikinu su Naujais Metais ir linkiu daug daug laimės ir pasisekimo. Tyli, gal vėl kuom nors

užgavau, dovanok mat jau tok būdas. Mes čia Jums per „Rygos balsą“³ linkėjom gero pasisekimo koncerto ir Lietuvoj. Rašyk.

Jūsų JuozasKaros

Ryga,

31. XII. 22

PMMGEK - 3662

Leipzig – Stötteritz
Lochmannstr. 2 IV
Herrn J. Gruodis
17 / III 23

Mielas Juozai!!!

Sveikinu su diena varduvių ir linkiu visokios laimės ir pasisekimo visuose Jūsų reikaluose. Prisiunčiu aukštai gerbiamą taipogi Juozą⁴ ir jo kartu varduves apvaikščiojom. Prisižiūrėk simpatiškas seniokas, gandai vaikščioja, kad išeis iš konservatorijos, tai didžiausias būtų nuostolis ir jokio žingeidumo nebūtų pasilikti. Daugiau viskas po senovei. Rašyk laukiu, neseniai laišką pasiunčiau ar gavai? J. Karosas

Ryga varnu iela N 75

J. Karosas

PMMGEK – 3671

Juozas Bieliūnas⁵

Leipzig
Stötteritz
Lochmannstr. 2 IV
Juozas Guodis
(Roma, 1924. V. 14)

Mielas Juozai!

Aš jau dvi dieni sėdžiu Romoj. Karščio dar nėra, taip kad bus galima pasidaruot. Dabar žiūriu po biski „Skarpio“. Kaip matos bus labai sunki partija. Tegul Liolečka greičiau prisiunčia man fotografiją (su ta gražuoale Gergs(?)) Sveikink nuo manęs Banaitį ir kitus Liolkos draugus. JBieliūnas

PMMGEK - 3663

Stasė Petrauskaitė 1920 m.

¹ J. Gruodis su būsimąja žmona Stase Petrauskaite (1892–1985) susipažino 1916 m. Jaltoje, kur jis gydėsi, o ji dirbo sanatorijoje medicinos sesele (jų jungtuvės įvyko 1924 m.).

² Juozas Karosas (1890–1981) – kompozitorius, dirigentas. J. Gruodis jaunystėje jį mokė muzikos ir kartu su juo dirbo Leliūnų, Kuktiškių, Alantos bažnyčiose – J. Karosas giedodavo, o J. Gruodis vargonuodavo (dėl gerklės ligos buvo praradęs savo nuostabų balsą).

³ 1921–1927 m. J. Karosas gyveno Rygoje, studijavo konservatorijoje, vadovavo chorams, rengė vargonų muzikos koncertus, dirigavo simfoniniams koncertams.

⁴ Jazepas Vytuolas (Jazeps Vytuols) (kitoje atvirlaiškio pusėje – jo portretas) – kompozitorius, pedagogas, Rygos konservatorijos profesorius. Pas jį J. Karosas studijavo kompoziciją.

⁵ Juozas Bieliūnas (1890–1955) – lietuvių dainininkas (baritonas), pedagogas. Su J. Gruodžiu susipažino, studijuodamas Maskvos konservatorijoje.

Kačerginėje 1937 m. Iš dešinės: Balys Dvarionas, Juozas Gruodis, Aldona Dvarionienė, Stasė Gruodienė.

Jonas Bendorius⁶

Herrn Juozas Gruodis
Leipzig – Stö[tteritz]
Lochmannstr N 2III

Eckhaus gegenüber der Kirche IV Etage b/ Göthe

Grimma, 1924.VI.15.

Gerbiamasai!

Dovanokit, kad į „Bavariją“ neatėjau. Merginą dar radau bemiegant ir kol apsirengė, jau buvo vėlu. Dar šiaip taip suspėjom į 12.20 traukinį; manėm pakeliui ir Jus rasim, bet veltui. Tat dabar tik du vienu vaikštinėjam po Grimmą ir aplinkinius miškus. Čia gana gražu ir linksma, tik gaila, kad Jūs nesat.

Viso labo!

Jūsų

JBendorius

PMMGEK - 3657

Juozas Tallat – Kelpša⁷

Lithuania

J. M. Dir. ponui J. Gruodžiui

Konservatorija

Maironio 3

Kaunas

Lietuva

30/III [1925] Supervaltech, Amelie – les – Bains (Pyr. Or.)

Gerbiamas p. Gruodi!

Štai kur Tamstai reikėjo važiuot žiemą! Klimatas kuo puikiausias, ypač žiemą. Nuo reumatizmo siera vonios, iš žemės eina karštas 46°! Inhaliacijos ir viskas. Gyvenu sanatorijoje. Poniai labų dienų. Nieko naujo.

Jūsų J. Tallat - Kelpša

PMMGEK - 3685

⁶ Jonas Bendorius (1889–1954) – lietuvių kompozitorius, choro dirigentas, pedagogas. 1924 m. baigė Leipzigo konservatoriją, 1924–1933 m. dėstė Kauno muzikos mokykloje, nuo 1933 m. konservatorijoje.

⁷ Juozas Tallat – Kelpša (1889–1948) – lietuvių kompozitorius, dirigentas, pedagogas, muzikas visuomenininkas.

⁸ Antanas Vanagaitis (1890–1949) – lietuvių kompozitorius, aktorius, visuomenininkas. Studijavo Drezdeno konservatorijoje, nuo 1924 m. gyveno JAV, kur išvystė plačią kultūrinę veiklą. Kūrė muziką, rengė koncertus, režisavo dramos spektaklius, pats vaidino, vadovavo lietuvių chorams.

⁹ J. Gruodis 1924–1927 m. dirbo Valstybės operoje antruoju dirigentu.

¹⁰ Sofija (S. Gruodienės vyresnioji sesuo) ir Povilas Tautvaišos.

¹¹ Balys Dvarionas (1904–1972) – kompozitorius, pianistas, dirigentas. susibičiuliavęs su J. Gruodžiu studijų Leipzigo konservatorijoje metais (1920–1924).

Antanas Vanagaitis⁸

Mr. J. Gruodis

Valstybės opera

Kaunas

Lithuania via Berlin

(Europa)

Santa Fe 11. IX. (1925)

Joe! Kaip sekasi mojuoti?⁹ Varyk Broli iš viso vieko. Jei įdomu, tai priimk linkėjimus iš indijoniško „svieto“ ir pasiųsk į Mažeikius Tautvaišams¹⁰ ir savo širdužei.

Spaudžiu abi!

A. Vanagaitis

PMMGEK – 3667

Balys Dvarionas¹¹

v Litvu

J. M. ponui J. Gruodžiui

Kaunas Lietuva

Maironio 3

Konservatorija

Labų dienų iš Petrapilio, kuris iš tikrųjų yra imponantiškas miestas. Labų dienų poniai Stasei.

Balys

PMMGEK - 3705

J. M. Ponui

Juozui Gruodžiui

Palanga Litauen

Vila „Jūratė“

[Sazburg]

[1934. VII. 18]

Sveiks Juozai!

Nors aplinkui kalnai, nors ir tie patys Dolomitai netoli, deja, nėra kada juos aplankyti. Tuom tarpu labai užganėdintas.

Linkėjimų p. Stasei.

Bučiuoju Balys

Kaip sveikata?

PMMGEK - 3681

Nuotraukos iš M. ir K. Petrauskų lietuvių muzikos muziejaus rinkinių.

Juozas Gruodis (prie vairo) savo automobilyje su (užpakalinėje sėdynėje) Stase Gruodiene ir Juozu Bieliūnu 1930 m.